

Nr 159.

Av herr **Holmbäck**, *angående inskränkning i det av Kungl. Maj:t tillämpade remissförfarandet.*

Genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 5 juni 1931 till statens förvaltande myndigheter angående remissers verkställande och besvarande gåvos vissa regler för att begränsa remissväsendet. Statens organisationsnämnd hade i detta hänseende i skrivelse till Kungl. Maj:t framlagt förslag till åtgärder, och i cirkuläret anbefalldes nu Kungl. Maj:t förvaltningsmyndigheter och befattningshavare att innan beslut fattades om inhämtande genom remiss av yttrande från myndighet eller annan noga pröva behovet av sådan åtgärd samt därvid taga till ledning de av organisationsnämnden framhållna synpunkterna. Uppenbart är, att man avsåg att använda grundsatserna i 1931 års cirkulär även vid införskaffandet av uppgifter för beredning av ärenden hos Kungl. Maj:t. Härutinnan blev cirkuläret f. ö. i vissa fall direkt tillämpligt. Genom ävenledes den 5 juni 1931 utfärdad kungörelse angående tilllägg till 5 § instruktionen den 31 december 1921 för befattningshavarna i statsdepartementet fingo nämligen efter departementschefens bestämmande bl. a. statssekreterare och expediteschef, för vilka befattningshavare cirkuläret gäller, rätt att genom remiss till vederbörande myndighet infordra förklaring eller utlåtande i ärende, som skall föredragas inför Kungl. Maj:t, samt att jämväl i övrigt inhämta för dess beredning erforderliga upplysningar.

1931 års cirkulär torde i vissa fall lett till en inskränkning av remisserna. Någon mera avgörande förändring har emellertid med säkerhet icke ägt rum. Den viktigaste typen ärenden, då det gäller remissväsendet, äro de, som föranleda kungl. proposition till riksdagen; endast dylika ärenden bliva därför i det följande föremål för uppmärksamhet, om också vad som kommer att sägas är tillämpligt även på andra ärenden. Jämföras antalet remisser i ärenden, som de senaste åren föranlett kungl. propositioner till riksdagen, med antalet remisser i samma slags ärenden för tjugo till trettio år sedan, visar sig ofta en betydande stegring. Särskilt påfallande torde vara att då det nu för tiden gäller även jämförelsevis obetydliga *ändringar* i en lagstiftning, remissernas antal ofta är vida större än då själva denna lagstiftning *tillkom*. Ett annat karakteristiskt drag är att nu i vida större omfattning än förr statsmyndigheter, kommuner och enskilda sammanslutningar »beredas tillfälle» att inom viss tid inkomma med yttrande i en fråga, som är avsedd att leda till kungl. proposition till riksdagen. Denna rätt begagnas även i betydande omfattning, och det förekommer även att

enskilda sammanslutningar ingiva yttranden utan att ha »beretts tillfälle» därtill. Även till sistnämnda art yttranden torde tagas all den hänsyn, som yttrandenas sakliga innehåll förtjänar. Yttrandena bliva på grund härav än talrikare än förr och följderna är, att utredningsarbetet i betydande grad fortsätter efter betänkandets avfattning. I sin tur medför detta att propositionerna bli mera omfattande än tidigare varit fallet.

För att belysa hithörande spörsmål skall jag angiva i vilken omfattning vissa kommittébetänkanden, som föranlett proposition till 1939 års lagtima riksdag, varit föremål för remiss, eller i vilken omfattning dessa betänkanden eljest föranlett yttranden. För att jämförelse skall kunna äga rum mellan förr och nu väljer jag i flertalet fall sådana ärenden, där det gällt utfärdande av bestämmelser, vilkas behandling kan föranleda till jämförelse med behandlingen av liknande ärenden för tjugo till trettio år sedan, samt förutskickar då för varje ärende uppgifter om, till vilka myndigheter ärendet remitterades vid det tidigare tillfället eller vilka då eljest yttrat sig. Jag erinrar om att jämlikt 87 § regeringsformen vad beträffar ändringar i civillag och strafflag alltid yttrande har inhämtats före 1909 års grundlagsändringar från högsta domstolen och efter dessa ändringar från lagrådet. Remiss till högsta domstolen eller lagrådet har alltid skett sedan samtliga infordrade yttranden inkommit. Till grund för framställningen lägger jag, om icke annat säges, uppgifter i kungl. propositioner men måste därvid förutskicka, att dessa uppgifter måhända icke alltid angiva, att remiss av ett betänkande ägt rum endast i viss del.

1907 antogs på fastighetsrättens område en mycket omfattande och genomgripande lagstiftning, till vilken förslag utarbetats av lagberedningen. Vi fingo nya stadganden om nyttjanderätt och servitut; stadgandena om nyttjanderätt gävo särskilt genomgripande regler om arrende och hyra samt införde i svensk rätt det teoretiskt och praktiskt viktiga institutet tomträtt. Den kungl. propositionen anger att utom från högsta domstolen yttranden över förslaget infordrats från lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen, nämligen i vad förslaget avsåg arrende av jordbruksfastighet. Härjämte hade Stockholms och Göteborgs stadsfullmäktige inkommit med yttranden över bestämmelserna om tomträtt och fastighetsföreningarna i fyra städer med erinringar mot förslaget, säkerligen i vad detta gällde hyresbestämmelserna. Propositionen omfattade, om lagtexten frånräknas, 82 sidor.

1939 skedde ändringar i stadgandena om hyra, alltså ett av de ämnen, med vilket 1907 års lagstiftning sysslar. Dessa ändringar äro även av stor vikt men man lade icke om grunderna för den äldre lagstiftningen utan byggde vidare på denna. Enligt propositionen infordrades utom från lagrådet yttranden från socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, kommerskollegium, överståthållareämbetet och länsstyrelserna ävensom, beträffande viss del av förslaget, från överexekutor i fyra städer. Kommerskollegium fogade vid sitt yttrande utlåtanden från handelskamrarna. Härjämte hade yttranden in-

kommit från svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges fastighetsägareförbund och hyresgästernas riksförbund, vilka beretts tillfälle att yttra sig i ärendet. Yttranden hade även ingivits från magistraten och stadsfullmäktige i vissa städer. Den i propositionen behandlade s. k. fardagsfrågan hade i särskilt sammanhang varit på remiss, varvid yttrande infordrats från ett fyrtiotal ämbetsverk och tillfälle beretts ett femtiotal institutioner och sammanslutningar att inkomma med yttrande. Propositionen omfattade, om lagtexten frånräknas, 229 sidor.

I detta sammanhang kan det, till jämförelse med förhållandena närmast före 1931 års cirkulär, vara av intresse att taga del av följande uppgifter.

1927 skedde vissa, låt vara viktiga, ändringar i och tillägg till bestämmelserna rörande arrende, alltså ett annat av de ämnen, som 1907 års lagstiftning omfattar. Man införde bl. a. i andra kapitlet nyttjanderättslagen, vilket behandlar arrende, särbestämmelser om jordbruksarrenden under bo- lag och med den likställda jordägare och under fideikommiss. Propositionen anger att över förslaget till dessa ändringar, vilket utarbetats av jordsakkunniga, yttranden utom från lagrådet inkommit från länsstyrelserna, domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapens förvaltningsutskott i samtliga län utom Kopparbergs län, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Sveriges skogsägareförbund och svenska trävaruexportföreningen. Domänstyrelsen hade vid sitt yttrande fogat utlåtanden från domänintendenterna och överjägmästarna. Ett sjuttioal yttranden hade alltså inkommit, av vilka ett stort antal torde direkt infordrats. Propositionen omfattade utöver lagtexten 188 sidor, av vilka 90 utgjordes av en sammanställning av yttrandena. Någon *större* skillnad mellan remissväsendet 1927 och 1939 visar sig tydligt icke.

1918 antogs vattenlagen, och 1919 och 1920 fullständigades den med bestämmelser om farled, flottled och torrläggning. Remiss av de betänkanden, vilka närmast lågo till grund för 1918 och 1920 års propositioner skedde endast till lagrådet. Tidigare hade emellertid ett äldre, 1910 avgivet förslag, som omfattade samtliga de ämnen, vilka sedan upptogs i vattenlagen, med undantag av stadgandena om flottning, varit föremål för remiss och det är till dessa remisser vi ha att taga hänsyn. Remiss hade enligt en i riksarkivet förvarad handling — remissens omfattning synes ej framgå av tryckta handlingar — skett till hovrätterna, länsstyrelserna, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och hydrografiska byrån samt i mera speciella frågor till vattenfallsstyrelsen, kammarkollegiet, länsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, kommerskollegium, lantmäteristyrelsen och domänstyrelsen. Härjämte hade fullmäktige i jernkontoret, svenska teknologföreningen, svenska vattenkraftföreningen och svenska järnvägsföreningen erhållit tillfälle att yttra sig. 1919 års proposition omfattade stadgandena om flottled, som behandlades i ett betänkande av 1916. Huru detta betänkande remitterats är jag ej i tillfälle att närmare angiva; tryckta handlingar lämna icke heller här direkt

upplysning och den lista över remisserna, som uppgjordes i justitiedepartementet, har jag ej återfunnit i riksarkivet. Att en rätt omfattande remiss ägt rum torde emellertid vara säkert.

1939 antogos ändringar i vattenlagen, för vilka två betänkanden legat till grund. Ändringarna gällde särskilt införande i vattenlagen av regler om grundvatten. Över det första betänkandet avgåvos infordrade yttranden, utom av lagrådet, av vattenöverdomstolen, vattenrättsdomarna, medicinalstyrelsen, kommerskollegium, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Vissa länsstyrelser hade bifogat yttranden av förste provinsialläkaren, statens lantbruksingenjör eller vägingenjören i länet. I ett fall hade bilagts yttrande av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Yttranden hade även inkommit från svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska landstingsförbundet och svenska kommunaltekniska föreningen, Sveriges industriförbund, svenska cellulosa-föreningen och svenska pappersbruksföreningen, svenska teknologföreningen och svenska konsulterande ingenjörers förening, drätselkammaren i Malmö och Sveriges kemiska industrikontor. Över det andra betänkandet inkommo utom från lagrådet yttranden från vattenöverdomstolen, vattenrättsdomarna, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan, länsstyrelserna efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, föreningen statens lantbruksingenjörer samt vissa andra myndigheter och sammanslutningar.

Någon principiell skillnad mellan den remiss, som ägde rum av 1910 års betänkanden, och remisserna före 1939 års proposition, torde icke finnas. Jag tillåter mig emellertid framhålla, att före 1939 års proposition, vars räckvidd icke på något sätt kan jämföras med betydelsen av de bestämmelser, som avhandlades i 1910 års betänkande, remiss skedde till samtliga länsstyrelser.

1918 antogs lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (1918 års ensittarlag). På ett förberedande stadium behandlades frågan om denna lagstiftning av torpkommissionen (över vars förslag yttrande avgavs av lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna och hushållningssällskapets förvaltningsutskott) och egnahemssakkunniga. Därefter upprättades ett förslag inom justitiedepartementet vilket efter lagrådsremiss låg till grund för riksdagens beslut.

1939 antogos vissa ändringar i den hittills gällande ensittarlagen av 1925 avseende att möjliggöra dess tillämpning även å områden under stadsplan eller byggnadsplan. Yttranden hade, utom av lagrådet, efter remiss avgivits av lantmäteristyrelsen, byggnadsstyrelsen, kammarkollegiet, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, domhavandena i två domsagor, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges fastighets-

ägareförbund och svenska kommunaltekniska föreningen. Vissa länsstyrelser hade vid sina yttranden fogat av dem infordrade utlåtanden från magistrater, överlantmätare, läns- och stadsarkitekter m. fl.

1906 utfärdades vår första lag om villkorlig dom. Över lagförslaget inhämtades blott högsta domstolens yttrande, varemot samtidigt antagna lagar om villkorlig frigivning m. m. remitterades till överståthållarämbetet, länsstyrelserna, fångvårdsstyrelsen och, i viss del, medicinalstyrelsen.

1939 företogs den senaste revisionen av lagstiftningen om villkorlig dom. Utom från lagrådet infordrades yttranden från hovrätterna, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård. Tillfälle att avgiva yttrande hade även lämnats vissa myndigheter och 15 föreningar, och i anledning härav hade även utlåtanden inkommit från 6 häradshövdingar, 16 rådhusrätter och flertalet av de berörda föreningarna. Krigshovrätten hade bifogat yttranden från vissa krigsrätter, länsstyrelserna från vissa landsfogdar och svenska skyddsförbundet från vissa skyddsföreningar.

1911 omorganiserades den lägre lantbruksundervisningen. Infordrade utlåtanden inkommo från lantbruksstyrelsen, vilken bifogade yttranden från samtliga förvaltningsutskott med undantag av Norrbottens läns hushållningssällskaps, samt, beträffande vissa delar av reformen, från domänstyrelsen och statskontoret. Därjämte inkommo yttranden från styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening och Sveriges lantbrukslärareförening.

1939 var den lägre lantbruksundervisningen föremål för ny omorganisation. Yttranden avgåvos nu av lantbruksstyrelsen jämte styrelserna för samtliga lantbruks-, lantmänna- och lantushållsskolor samt samtliga förvaltningsutskott hos hushållningssällskapen i riket, statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, skolöverstyrelsen jämte vissa styrelser för folkhögskolor, lantbruksakademien, lantbrukshögskolan jämte högskolans lärarråd, flertalet landstings förvaltningsutskott, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund jämte skogsvårdsstyrelserna i riket, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, fackskolans för huslig ekonomi lantushållningsseminarium, Fredrika Bremerförbundets lantushållningsseminarium, Fredrika Bremerförbundet, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges lantbrukslärareförbund, Sveriges agronomförbund, svenska lantmannaskolornas lärarförening, svenska lantushållsskolornas förening, svenska lantbruks-tjänstemannaföreningen, svenska lantushållsläraryrkesföreningen, Östergötlands lantmannaskoleförening och svenska landsbygdens studieförbund. Därjämte hade vissa framställningar gjorts i frågan.

1939 vidtogs en reform i fråga om egnahemsverksamheten. Över betänkandet inhämtades yttranden från socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens byggnadslånebyrå, byggnadsstyrelsen, statskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, riksräkenskapsverket, allmänna civil-

förvaltningens lönenämnd, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, statens egnahemsstyrelse (efter hörande av egnahemslåneförmedlande föreningar och bolag samt kommunalnämnderna i vissa socknar, där arbetarsmåbruksverksamhet förekommer), statens jordnämnd, lånenämnden för sekundär jordbrukskredit, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott (efter hörande av egnahemsnämnderna), Sveriges allmänna lantbrukssällskap, svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet, styrelserna för svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen, Sveriges allmänna hypoteksbank, svenska bostadskreditkassan och svenska jordbrukskreditkassan, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund (efter hörande av skogsvårdsstyrelserna), Sveriges skogsägareförbund, skogsägareföreningarnas riksförbund, svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, riksförbundet landsbygdens folk, småbrukarnas riksförbund, Sveriges agronomförbund, svenska arkitekters riksförbund, svenska arkitektföreningen (avdelning inom svenska teknologföreningen), bostadssociala utredningen, 1936 års skogsutredning, 1937 års utredning angående det mindre jordbrukets arbetsförhållanden samt ladugårdsbyggnadssakkunniga. Skrivelser i ärendet hade dessutom inkommit från vissa sammanslutningar av egnahemslåntagare. Betänkandet innehöll 681 och propositionen 301 sidor, alltså sammanlagt nära 1 000 sidor.

1907 antogs lag om enskilda vägar på landet. Förslaget underställdes endast högsta domstolen; dock hade mer än 10 år tidigare jämlikt remiss av den 8 juni 1894 länsstyrelser och landsting yttrat sig över en riksdagsskrivelse av samma år att Kungl. Maj:t ville låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lag om byggande och underhåll av utfarts- och byvägar.

1939 antogs ny lag om enskilda vägar. Infordrade yttranden över kommittéförslaget hade utom av lagrådet avgivits av kammarkollegium, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet, svenska järnvägsföreningen och svenska vägstyrelsernas förbund. I viss fråga hade utlåtanden inhämtats från hovrätterna och processlagberedningen. Lantmäteristyrelsen överlämnade yttranden från överlantmätnarna i samtliga län. Till domänstyrelsens utlåtande hade fogats yttranden från överjägmästarna och ett flertal jägmästare. Överståthållarämbetet fogade till sitt utlåtande yttranden från Stockholms stads fastighets- och gatunämnder. Länsstyrelsernas yttranden åtföljdes i de flesta fall av yttranden från länsarkitekt eller vägingenjör eller bådadera samt i några fall jämväl av yttranden från vägstyrelser och enskilda personer. Till Svea hovrätts utlåtande voro fogade yttranden från vissa häradshövdingar. Propositionen innehöll 200 sidor.

Ett moment i denna utveckling måste betecknas såsom glädjande; att så många utlåtanden nu inkomma från myndigheter och sammanslutningar, vilka endast beretts tillfälle att inkomma med yttrande eller vilka insända sådant helt av eget initiativ. Man har häri rätt att se ett ökat uppmärksammande i samhället av statsverksamheten. Detta ökade uppmärksammande beror till en del på att statsverksamheten utsträckts till flera områden än förr och nu överhuvud taget har sådan omfattning och en inriktning, att vida fler personer än förr hava starkt kulturellt eller ekonomiskt intresse av hur den drives. Till annan del är det ökade intresset att hänföra till att nu så stora delar av befolkningen av ideella skäl intressera sig för en eller annan del av den politiska verksamheten — t. ex. för social- eller skolpolitiken. Vi ha här resultat av den stigande folkbildningen, pressens uppfostrande och nyhetsförmedlande verksamhet, de politiska partiernas arbete o. s. v. De yttranden, som ingivas utan att från statens sida tjänstetvång för deras införskaffande använts eller kanske överhuvud taget icke kunnat användas, torde till betydande del på grund av den erfarenhet och den på intresse för samhällsverksamheten grundade erfarenhet, de utvisa, höra till de tyngst vägande. I den mån yttranden inkomma från auktoritativa sammanslutningar på samhällslivets område (från svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska arbetsgivarföreningen, landsorganisationen, stora näringsorganisationer o. s. v.) kunna de vara av avgörande natur. Att yttranden frivilligt ingivas bör därför i möjligaste mån främjas. Att märka är även att i den mån dylika yttranden inkomma från enskilda sammanslutningar, den sakkunskap, som finnes i yttrandena, ställer sig till disposition utan någon ersättning.

Ett annat moment ger å andra sidan fortfarande anledning till reflexioner av samma natur som redan föranlett 1931 års cirkulär. Genom det betydande antal remisser, som ämbetsverk anbefallts att besvara, åläggas dessa en arbetsbörda av stor omfattning, som — om yttrandena skola vara resultatet av ett ingående studium av de ärenden, i vilka remiss ägt rum — måste verka förryckande på deras vanliga arbetsuppgifter. Resultatet blir även stundom icke så gott som det kunnat vara. Att sätta sig in i och taga ståndpunkt till ett stort förslag fordrar en avsevärd tid. Önskvärdheten av att föra fram en fråga till en viss riksdag nödvändiggör emellertid ej sällan korta remisstider, så att ämbetsverken icke få denna tid till disposition, och ej sällan har det hänt, att ämbetsverk inlett sina yttranden med ett beklagande av att yttrandet på grund av kort remisstid blivit mindre ingående än eljest skulle varit fallet.

De ämbetsverk, som i nu diskuterade hänseenden påkalla särskild uppmärksamhet, äro länsstyrelserna. Redan den korta exemplifikation, som givits i det föregående, har visat sex stora ärenden, i vilka länsstyrelserna i och för propositioner till 1939 års riksdag varit ålagda att avgiva yttranden. För att bilda mig en uppfattning av den arbetsbörda, länsstyrelserna

erhålla genom remisser av lagförslag och andra betänkanden, har jag studerat diaries, som förts inom länsstyrelsen i Uppsala län. Under år 1939 ha till länsstyrelsen i Uppsala län remitterats 24 betänkanden, till vilka jag då räknar även vissa inom vederbörande departement upprättade promemorior. Jag bifogar på grundval av diarierna upprättad förteckning över dessa betänkanden. 24 remisser av betänkanden under loppet av ett år betyder att länsstyrelsen haft att i medeltal var fjortonde dag taga ställning till ofta vidlyftiga betänkanden. Då härtill kommer att länsstyrelsen dessutom i ett avsevärt antal fall haft att yttra sig över särskilda spörsmål, som framställts av inom departementen tillsatta kommittéer, framgår det utan vidare, att ärenden, vilka avsetts att resultera i propositioner till riksdagen, måste hava tagit en synnerligen avsevärd del av länsstyrelsens tid i anspråk.

Vad nu yttrats visar enligt min uppfattning önskvärdheten av att det tages upp till diskussion, om icke en beskärning av remissväsendet utöver vad som skedde genom 1931 års cirkulär kunde äga rum. Särskilt torde en dylik beskärning vara önskvärd just nu. De krav, som kristiden ställer på vår förvaltning, äro redan synnerligen stora. Redan har man varit tvungen att genom ett flertal kommissioner skapa omfattande utvidgningar av och kompletteringar till statsförvaltningen. Varje åtgärd, som kan medverka till förenkling och därigenom till förbilligande av den statliga verksamheten, blir då desto mera önskvärd.

I varje fall finnes det två möjligheter till en större beskärning av remissernas antal än som skett genom 1931 års cirkulär.

Den ena möjligheten är att man i större utsträckning än nu och kanske helt genomgående använder sig av systemet att, då det är önskligt att ett ärende, som är avsett att resultera i en kungl. proposition, remitteras till ämbetsverk, av vilka det finnes flera vid sidan av varandra, man remitterar ärendet endast till något eller till ett fåtal av ämbetsverken i fråga med åläggande att inkomma med yttrande. Jag åsyftar alltså det system för remiss, som kommit till uttryck t. ex. i den på justitieministerns föredragning avlåtna propositionen nr 12 till 1940 års riksdag. Med en genomgående tillämpning av detta system kunde de övriga ämbetsverken av samma art endast sättas i tillfälle att yttra sig över ärendet. I stället för att juridiska ärenden nu stundom remitteras till samtliga hovrätterna eller till samtliga vattenrättsdomare med åläggande att inkomma med utlåtanden, kunde det måhända genomgående räcka med att endast en hovrätt eller en vattenrättsdomare finge åläggandet att yttra sig över ärendet och de övriga högst endast sattes i tillfälle därtill. Vad juridiska ärenden beträffar, är det här att observera, att regeringsformen genom sin föreskrift om remiss till lagrådet sört för granskning av en hög juridisk institution, vars erfarenhet och omdöme äger den största auktoritet. Remiss till ytterligare juridiska myndigheter är därför kanske stundom mindre påkallad. I stället för att administrativa ärenden nu, såsom skett t. ex. i de ovan angivna sex olika

fallen, stundom remitteras till samtliga länsstyrelser med åläggande att yttra sig över ärenden, torde det måhända vara tillräckligt att genomgående icke flera än t. ex. tre länsstyrelser — en från norra, en från mellersta och en från södra Sverige — åläggas att yttra sig och de övriga endast få ett meddelande att de ha tillfälle att inkomma med yttranden. O. s. v.

Den andra möjligheten vore att använda sig av ett system, som i rätt avsevärd omfattning brukades i äldre svensk administrativ praxis, nämligen att två eller tre ämbetsverk gemensamt yttra sig över ett ärende. Detta system kunde då tillämpas så att om ett ärende fölle under t. ex. socialstyrelsens och medicinalstyrelsens verksamhetsområden, i och för ärendets behandling det ena av dessa ämbetsverk förstärktes med en eller annan ledamot från det andra verket, eller ock så, att remissen besvarades av ett par ledamöter från vardera ämbetsverket. Man finge då blott en föredragning av ärendet; dubbelföredragning behövde alltså icke äga rum.

En farhåga mot åtgärder i angiven riktning torde bliva att icke all sakkunskap, som finnes, skulle få tillfälle att göra sig hörd vid ett ärendes behandling. Denna farhåga torde emellertid vara oberättigad. Den allmänna opinionen är numera så vaksam, att något undertryckande icke torde kunna äga rum. Särskilt är detta omöjligt i de fall, då ämbetsverk, i vilka sakkunskap finnes, sätts i tillfälle att inkomma med yttrande. Vid diskussion av hithörande spörsmål får man f. ö. ej glömma, att i Sverige ärenden utredas så grundligt, att väl knappast i något annat land finnes något motstycke därtill. Ofta åstadkommer denna fordran på utredning, som står i enlighet med gammal tradition och har ett lagstöd i 10 § regeringsformen, att en högst avsevärd tid kommer att förflyta från det att beslut fattas om en utredning och till dess resultat lägges på riksdagens bord. Det kanske mest kända fallet rör jorddelningslagen. På grund av enskild motion begärde riksdagen 1906 utredning och förslag i fråga om en reform av skiftesstadgan. Först 1926 kunde, sedan ärendet behandlats av tre kommittéer, vilka successivt tillsatts, och även ytterligare varit föremål för ingående sakkunnigbehandling, beslut om en ny jorddelningslag fattas. Andra exempel kunna anföras, t. ex. från vattenrättens och stadsplanelagstiftningens område. Så anhöll riksdagen redan 1904 om utarbetande av nya vattenrättsliga bestämmelser men först 1918 antogs vattenlagen. Ett exempel från försvarsväsendet! I oktober 1930 fattades beslut om tillsättning av en kommitté för att ompröva försvarsfrågan och i samband därmed 1925 års härordning; i juli 1935 avgavs betänkandet, varför först 1936 på utredningen grundade förslag framlades för riksdagen. Att på det föga ingående sätt, varom här är fråga, beskära de utredningar, som äga rum, torde icke kunna anses medföra vådor ur utredningsresultatets synpunkt.

Till motvikt mot att antalet yttranden skulle inskränkas genom de nyss angivna reglerna kommer ett annat förhållande att verka. Genom att på angivet sätt antalet remisser inskränkes måste varje särskilt ämbetsverk, som

får ärenden på remiss, få större tid till besvarande av varje särskild remiss, som underställes verket. Detta bör på denna remiss kunna lägga ner större arbete än eljest skulle varit fallet. Om därigenom vid slutberedningen av ett ärende t. ex. i stället för tre hastigt avfattade remissvar föreligger ett, på vilket större möda lagts ner, bör det sakliga slutresultatet bliva bättre. Att ämbetsmän, som ha att avgiva svar på remisser, få så god tid på sig som möjligt, blir för övrigt för varje år som går allt angelägnare. Ju mera vår samhällsorganisation utvecklas, desto flera förhållanden måste man taga hänsyn till vid samhällsfrågornas lösning. Jag behöver hänvisa blott till utvecklingen under det sista halvseklet. Om man till exempel jämför vår jordrättsliga lagstiftning nu och för femtio år sedan, observerar man utan vidare, huru mycket mera svårbehärskade förhållandena nu äro, huru paragrafantalet i lagarna har vuxit, huru lagarna allt mer gå i detalj (jämför in-teckningsförordningen nu och i dess lydelse för femtio år sedan, jämför jorddelningslagen och vattenlagen samt med dessa lagar samhörande lagstiftning med motsvarande äldre regler). Utvecklingen har fört till att var och en, som har att syssla med en reform å ett visst område av statsverksamheten, måste taga hänsyn till allt flera lagstadganden, uttalanden o. s. v. För detta behöver han tid.

Fråga kan tvärtom vara, om icke även andra beskrifningar kunde ske. Den som haft tillfälle att jämföra svenska kommittébetänkanden och svenskt riksdagstryck med utländska motsvarigheter — t. ex. från våra grannländer — torde ha observerat, huru mycket mångordigare de svenska handlingarna som oftast äro. Svenska riksdagsutskott nöja sig i frågor, i vilka alla äro ense och i vilka utskottet icke gjort en särskild utredning, icke med ett kort utlåtande, att propositionen eller motionen tillstyrkes eller avstyrkes eller att förslaget i vissa angivna delar bör ändras, utan redogöra ingående för ärendet, reproducera lagtexten o. s. v. Man synes anse, att riksdagsmännen och andra läsare av utskottets utlåtande icke skola behöva göra sig det ringa besväret att gå tillbaka till propositionen eller motionen utan skola kunna bilda sig ett omdöme redan på utskottets utlåtande. Trots att förenklingar i dessa hänseenden torde kunna äga rum, synes emellertid yrkande därom icke böra ställas genom denna motion.

Med stöd av vad i det föregående anförts tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om att taga under övervägande huruvida icke remissväsendet skulle utan att resultaten av ärendenas beredning sattes i fara kunna inskränkas mera än vad som skett genom kungliga cirku-läret den 5 juni 1931 till statens förvaltande myndigheter angående remissers verkställande och besvarande.

Stockholm den 23 januari 1940.

Å. Holmbäck.

Bilaga.

Förteckning å remisser år 1939 till länsstyrelsen i Uppsala län av kommittébetänkanden m. m.

Förteckningen upprättad enligt å länsstyrelsen förda diaries.

Ankomst- dag	Landskansliet.
3/1	Anmodan den 2/1 1939 att efter hörande av stadsfullmäktige i länets städer ävensom, efter länsstyrelsens bestämmande, kommunalfullmäktige i större landskommuner före den 15/2 1939 avgiva utlåtande över betänkande med förslag till lag om förhandlingsrätt.
13/1	Betänkande angående grunden för intagning av enskild väg till allmänt underhåll ävensom angående statsbidrag till enskilda vägar.
18/1	Betänkande med förslag till förordning angående yrkesmässig biltrafik m. m. för yttrande före den 18 mars 1939.
2/2	Anmodan den 31/1 1939 att avgiva utlåtande över betänkande med förslag till reviderad fornminneslagstiftning m. m. före den 1 juni 1939.
4/5	Anmodan (den 29/4) att efter hörande av landsfogden m. fl. före den 1 oktober 1939 avgiva utlåtande över betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. (avgivet av 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning).
17/6	Anmodan (14/6) att avgiva utlåtande över betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet före den 15 september 1939.
28/6	Anmodan den 22/6 1939 att före den 14/10 1939 avgiva utlåtande över Rationaliseringsutredningens betänkande med skilda författningsförslag.
5/7	Anmodan (den 29/6) att före den 1 november avgiva utlåtande över utredning och förslag rörande fri undervisningsmateriel för folk- och fortsättningsskolor.
10/8	Anmodan att före den 25 september 1939 efter hörande av magistraten i Uppsala avgiva yttrande över betänkande och förslag angående vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig trafik förenade frågor.
28/8	Anmodan (den 24/8) att före den 1 november 1939 avgiva utlåtande över skolöverstyrelsens utredning angående underlättande för lärjungar från landsbygden att vistas vid allmänna läroverk och vissa andra offentliga läroanstalter m. m.
11/9	Anmodan (den 8/9 1939) att senast den 16 september 1939 avgiva utlåtande över promemoria med utkast till lag om förbud mot värnpliktigs skiljande från anställning m. m.
6/10	Anmodan (den 2/10) att efter hörande av landsfogden före den 15 maj 1940 avgiva utlåtande över betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m.
14/11	Anmodan (den 11/11 1939) att sedan de kommuner, vilkas hörande kan vara av intresse, beretts tillfälle att yttra sig, före den 1 mars 1940 avgiva utlåtande över betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler.

Ankomst-
dag

- 25/11 Anmodan (den 24/11 1939) att före den 1 maj 1940 avgiva utlåtande över betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt löneroglering för domsagopersonalen.
- 27/11 Anmodan (den 25 november 1939) att avgiva utlåtande över betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden före den 15/1 1940.
- 22/12 Anmodan (den 21/12 1939) att före den 15 januari 1940 avgiva utlåtande över betänkande med utredning och förslag angående civilbefolkningens förseende med gasmasker samt inrättande av skyddsrum för luftskyddsändamål.
- 23/12 Anmodan (den 22/12) att före den 15 januari 1940 avgiva yttrande över betänkande med förslag till bestämmelser om utrymningshjälp och avlöning av viss luftskyddspersonal m. m.
- 30/12 Anmodan (den 28/12 1939) att senast den 1 juni 1940 avgiva utlåtande över betänkande angående åtgärder till motverkande av vattenförorening, del I.

Landskontoret.

- 9/1 Finansdepartementet med remiss 7/1 å förslag till ersättning åt kommunerna år 1940 i anledning av den kommunala progressivskattens borttagande, för yttrande.
- 13/1 Jordbruksdepartementet med remiss 12/1 å förslag rörande frågan om försäkring av fiskredskap, för yttrande.
- 23/6 Finansdepartementet med remiss 21/6 å 1938 års arvsskattekommittés betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m., för yttrande.
- 13/9 Försvarsdepartementet med remiss 11/9 å sociala försvarsberedskapskommitténs betänkande med förslag till familjebidragslag m. m., för utlåtande.
- 16/9 Finansdepartementet med remiss 15/9 å P. M. med förslag till särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder m. m. hos vissa värnpliktiga, för utlåtande.
- 27/10 Jordbruksdepartementet med remiss 25/10 å »Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av Kronans fiskevatten», för utlåtande.